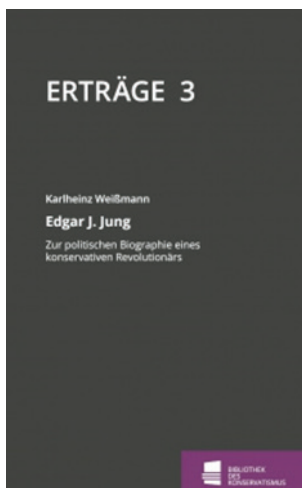

Душан Достанић*

Институт за политичке студије, Београд

ЕДГАР Ј. ЈУНГ: ПОЛИТИЧКА БИОГРАФИЈА ЈЕДНОГ КОНЗЕРВАТИВНОГ РЕВОЛУЦИОНАРА

Приказ књиге: Karlheinz Weißmann, Edgar J. Jung – Zur politischen Biographie eines konservativen Revolutionärs, Förderstiftung Konservative Bildung und Forschung, Berlin, 2015, 150. cmp.

Иако Едгар Јулијус Јунг уз Освалда Шпенгрела, Артура Мелер ван ден Брука, Ернста Јингера спада међу најважније представнике немачке конзервативне револуције, те иако је реч о једном од најбитнијих мадоконзервативаца у време Вајмарске Немачке, његово име и његова политичка мисао су код нас скоро сас-

* Истраживач сарадник.

вим непознати. Чак и у свету још увек недостаје издиференцирана слика о Јунгу и његовом ангажману. Тако се он просто убраја међу непријатеље демократије и вајмарског устава, односно у групу оних који, ако већ нису директно подржавали нацисте, онда су им барем прокрчили пут. При оваквим интерпретацијама чињеница да је Јунг заједно са још једним бројем конзервативних револуционара убијен 1934. године, у Ноћи дугих ножева готово да није играла никакву улогу. Такође, оваквим интерпретацијама противи се и чињеница да је Јунг доста рано показао да је противник Хитлера и његовог покрета. Због свог конзервативизма и непријатељства како према демократији тако и према комунизму Јунгов отпор Хитлеру представља празно место у оквиру данашњег антифашистичког дискурса. Сада је пред нама прва опсежна и издиференцирана политичка биографија овог немачког конзервативца и то из пера познатог историчара Карлхајнца Вајсмана који је велики део своје научне каријере посветио проучавању немачког конзервативизма и конзервативне револуције.

Вајсман у књизи детаљно описује Јунгов политички развој, описујући различите фазе у којима се његова мисао кретала. Тако сазнајемо да након повратка из Првог светског рата Јунг није био конзервативац, нити је био погођен због пада немачке монархије, већ би се могло рећи да је као члан Немачке народне партије (DVP) био на страни реформистичких, националних-либерала, где је једно време управљао омладинском организацијом. Истовремено, Јунг је од раних дана републике био припадник фрајхора и противник комуниста, при чему треба имати у виду да му је био значајнији национални него либерални моменат те у његовом либерализму нема места за космополитизам. Тако он учествује у отпору француским окупаторима у Рајнској области и у атентату на Франца Јозеф Хајнца локалног вођу сепаратиста кога су подржавали Французи. У свему овоме има подршку од своје партије што доста говори о националном ставу либерала током првих година републике, али и о општој ситуацији у Немачкој у време после револуције, када су се преплитале државне и приватне иницијативе, односно контролисане и неконтролисане активности војске, тајне службе, партија и разних милиција. Од Немачке народне партије Јунг се дистанцира након њиховог прихватања Локарно пакта, али је са њима наставио да одржава контакте и формално остао члан све до 1930. године.

О свом погледу на свет, из периода када је писао прву верзију свог најпознатијег дела *Владавина мање вредних*, Јунг говори као о „новом национализму“ при чему Вајсман подвлачи разлику између Јунговог умереног, младоконзервативног национализма са једне стране и радикалнијег, „војничког национализма“ који су заступала браћа Јингер и национал-револуционари. У погледу модернизације Јунг је био изразито скептичан за разлику од национал-револуционара и истовремено нерасположен према спољнополитичком окретању СССРу за које су се залагали Никиш и национал-бољшевици. Другим речима, Јунгова политичка домовина била је младоконзервативна интелигенција окупљена у Јуни клубу, односно око часописа Ринг. У исто време Јунг је под великим утицајем Шпенглера и то не само његове *Пропасти Запада*, него и његовог чувеног говора *Политичке обавезе немачке омладине*. Вајсман закључује да су Јунгови покушаји изградње динамичног и револуционарног конзервативизма заправо представљали извођење крајњих закључака из Шпенглерових идеја. Тако већ двадесетих година Јунг од разочараног национал-либерала постаје један од водећих конзервативних револуционара.

Аутор посебну пажњу посвећује Јунговом идејном развоју и значајним променама његовог става између првог и другог издања *Владавине мање вредних*. Док је прво издање писано претежно под утицајем Штефана Георга, Ничеа и Шпенглера, односно Зомбартових разматрања о капитализму, Шпанове сталешке државе и Теносовог разликовања друштва и заједнице, Михелсове и Паретове теорије елите, као и израженог националног момента у другом, значајно проширеном издању, Јунг све више превазилази уске немачко-националне оквири и размишља о европској обнови. Уместо о јакобинској нацији (Nation) Јунг сада размишља о народу (Volk), а његова централна политичка концепција постаје идеја царства (Reichsidee). Како показује Вајсман до ове промене долази услед снажније рецепције Шпановог универзализма, те Циглерових и Берђајевљевих идеја, при чему се Јунг све више окреће размишљањима о новом средњовековљу. У сваком случају, бивши либерал сада у првом плану има борбу против либерализма, односно индивидуализма, егалитаризма и идеја из 1789. Реч је о систему који на врх доводи неспособне, односно Јунговим речником речено оне мање вредне. Није, дакле, више реч само о конзервативизму, него је Јунгов конзервативизам постао револуционаран. Коначну метаморфозу Јунгово мишљење доживело је након доласка нациста на

власт. Тада његова мисао која је, истини за вољу, увек у основи била хришћанска, добија сасвим јасне религиозне обресе, а Јунг све више говори о „хришћанској револуцији“ и „новом хришћанском царству“. Идеја о хришћанству и цркви као извору друштвене и државне обнове указује на све јаче утицаје Циглера, Берђајева и Шпана. Јунг наглашава да су једине две могућности или пропаст Запада или његово поновно християнизовање. Вајсман учача дубоку везу између ове последње фазе Јунговог развоја и позиција неких конзервативаца из XIX stoleћа као што су Фридрих Шлегел или Ернст Лудвиг Герлах. Поред тога он, иако протестант, показује све више критике према реформацији и све више се приближава католичанству. Такође, Јунг који у време проглашења републике није превише патио због пада монархије сада постаје изразити монархиста. При томе се више не обрачунава само са индивидуализмом, него у фокус његове критике све више долази и „његов непријатељски брат“ – тоталитаризам. У том смислу Јунг се позива и на хришћанску, природно-правну традицију. Национализам је сада за њега природна последица Француске револуције, те према томе контра-револуција мора бити наднародна и тиме европска.

Приказујући не само Јунгове идеје него и његово учешће у политици Вајсман показује да његово супротстављање национал-социјалистима датира далеко пре њиховог доласка на власт, те да је он тежио стварању једног ванпраламентарног, конзервативног, масовног покрета који би представљао противтежу и национал-социјалистима и комунистима. Тако је Јунг забринут због Хитлерових изборних успеха и подржава другу Хинденбургову кандидатуру за председника. Још пре доласка на власт национал-социјалиста Јунг им је замерао поткупљивост и духовну незрелост како вођства тако и Хитлера лично. НСДАП просто није поседовала духовне претпоставке да би водила немачку националну револуцију. Партију која се оптерећивала антисемитизмом и расним питањем водиле су, према Јунгу, просечне главе. Тако су Хитлер и његова партија били за њега деструктивна, а не конструктивна снага. За овог младоконзервативца масовна опијеност није долазила у обзир, а за немачку судбину је свеједно да ли те масе певају *Интернационалу* или *Стражу на Рајни*. Вајсман такође наводи да је Јунг Хитлера сматрао човеком сумњиве националне поузданости и још од 1930. године отворено говорио да га треба спречити да икада дође на власт. Он је још тада сматрао да би Хитлерова диктатура била диктатура без садржаја или барем без правог садржаја. Такође, Јунг

са сарадницима разматра могућност атентата на Хитлера за чије извршење је сам спреман. Вајсман указује да ова нетрпељивост није била једнострана, него да су и национал-социјалисти у Јунгу видели непријатеља. Тако се аутор позива на Балдура фон Шираха који је још 1928. године Јунга окарактерисао као једног од најгорих непријатеља покрета. Једна од оптужби на његов рачун била је да је јеврејског порекла што је у нацистичким круговима имало посебну тежину.

Аутор се, такође, прилично детаљно бави Јунговим активностима у време када је био саветник и писац говора за Франца фон Папена. То је период када је Хитлер већ постао канцелар, а када Јунг од првих дана критикује његову политику. Иако и даље критикује републику и либералну демократију Јунг са изненађујућом отвореношћу говори о НСДАП као о „детету масе“ односно „партији разбаштињених“. У том периоду Јунг пише своју последњу књигу *Тумачење немачке револуције* за коју Вајсман сматра да уз Шпенглерове *Године одлуке* и Бенцову *Дух и царство* представља најоштрије одбацивање новог режима од стране конзервативних револуционара. Такође, у својству Папеновог саветника, иако без његовог знања или барем без одобрења, Јунг и Херберт фон Бозе организују помоћ за људе које је режим прогонио, односно место за скупљање информација о нацистичким непочинствима. Била је реч не само о обавештавању иностранства о мерама режима, него и о опсежној обавештајној мрежи која је имала своје изворе и у Гестапоу, војсци, бирократији, новинама односно у грађанским и црквеним круговима. Он такође покушава да преко Папена утиче на Хинденбурга да политичким тестаментом стави тачку на републику и прогласи монархију.

Својим књигом Вајсман је показао не само промене у оквиру Јунгове мисли него је и детаљно приказао његов отпор нацистима и то како у периоду када су били у опозицији, тако и након њиховог преузимања власти. Посебна вредност ове књиге је у томе што аутор преноси и девет Јунгових текстова. Све у свему реч је о незаобилазној књизи за све оне које се интересују за конзервативизам односно конзервативну револуцију.

